

Nr 16.

Av herr **Ekman, Karl Johan**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljer Kungl. Maj:ts proposition nr 34 angående den kommunala rösträttsreformen, uttalar hans excellens statsministern, att den universella strävan till en fullständig demokratisering, som nu går över världen, i vårt land har en alldeles särskild anknytning till de författningsproblem, som sedan år tillbaka stått på dagordningen men hittills icke kunnat finna sin lösning. Det förhåller sig också så. Men då hans excellens därefter tillägger, att för en sund och på samma gång lugn svensk statsutveckling oundgängligen kräves, bland annat, *lika rösträtt i kommunerna för alla kommunalt skattskyldiga*, tror jag, att han grundligt misstager sig. Det är ej den lika rösträtten, som kräves, utan den *allmänna*.

Min övertygelse härom är ej från i går; skälen därtill har jag framlagt i ett år 1917 utgivet arbete om »Klasser och partier i Sverige».

Det forna samhället vilade — såsom jag i nämnda arbete har sökt uppvisa — på *jordbesittningen*, den enskildes, ättens jord. Det var en fast grund; den bestod under århundraden. Det var på denna grund ståndrepresentationen vilade. Och däröver svävade enande, sammanhållande: *rikstanken*. Långt efter det den materiella grunden för ståndssamhället rycktes bort har denna tanke levat kvar. Den har varit det ideella underlaget för högerns alla strävanden intill denna dag. Nu har världskriget ryckt bort även denna sista spillra av ståndssamhället. Den materiella grunden slogs bort av 1800-talets liberalism. Denna liberalism tillräknade sig 1866 års representationsförändring såsom en stor seger. Vilken dårskap! Dess verk är redan grusat. Den

förmådde ej uppbygga samhället på annan grund än *kapitalet*, *penningen*, den uslaste grund på vilken ett samhälle kan byggas. Och den ande, som svävade däröver, *individualismens* ande, vad var den annat än det egna obetydliga *jagets* självförgudning? Kan det väl finnas någonting ömkligare, någonting futtigare, än denna liberalism, ståndssamhällets likbärare och klassamhällets jordemoder?

Ty det nya, som individualismen avlat och som nu under smärta födes fram, är *klassamhället*, det *klassbestämda massamhället*.

Individualismen är av nedrivande art; den kan icke göra sig positivt gällande i statslivet utan genom *massan* — som dödar individualismen. Och de olika intressena i massan kunna gent emot denna icke göra sig gällande utan genom en utkristallisering i *klasser*. Tills vidare är det blott *arbetareklassen*, som hunnit fram till facklig och politisk enhet; men bakom denna skönja vi redan *jordbrukareklassens* uppmarsch.

Dessa stora folkgrupper, jämte dem som ytterligare kunna tillkomma, särskilt för tillvaratagande av tjänstemanna- samt industri- och borgareintresset, utgöra — liksom de forna stånden — en samhällets *arbetsorganisation* och äro alla lika omistliga för det hela. Det nya klassamhället bygger på *arbetet*; och den ande, som enande och sammanhållande svävar däröver, är *folktanken*, drömmen om nationernas, mänsklighetens förbrödring.

Skall ett sådant samhälle kunna fylla sin uppgift, får ingen klass tillåtas att egenmäktigt förtrycka den andra eller göra sina ensidiga klassintressen gällande på de övriga klassernas bekostnad. Men faran därför ligger synnerligen nära, så länge en enda klass, *arbetareklassen*, i fråga om organisation, sammanhållning och maktmedel har så stort försprång framför de andra knappt uppvaknade samhällsklasserna, som hos oss är fallet. Då maktens överflyttning från det gamla samhället till det nya nu kräves, innan detta nya samhälle ännu är fullt färdigbildat; innan således dess olika delar ännu nått det jämviktsläge, som sätter dem i stånd att själva försvara sina intressen — och därmed också det helas väl, som är beroende av att varje berättigat och för det helas sammanhållning nödvändigt intresse i samhället fullt kommer till sin rätt — så framstår det såsom en *oavvislig plikt* för det gamla samhället att vid vaktombytet tillse, att intet enskilt klassintresse ensidigt rycker till sig makten till förfång för de övriga och för det hela.

Av det sagda följer, att utövningen av makten, den kommunala lika väl som den politiska, hädanefter är att grunda icke på *jordbesittningen*, icke heller på *penningen*, utan på *personligheten* såsom ingående uti och uppbärande den samhälleliga arbetsorganisationen — därför bör röst-

rätten vara *allmän*; men också att denna rösträtt måste så anordnas, att icke i och med dess införande samhället utlämnas åt *klassförtrycket*.

Därav att rösträtten är allmän följer icke, att den under alla omständigheter skall vara lika. Den skall vara sådan, att den ger ett noggrant uttryck åt det demokratiska samhällets väsende. Även om man därvid bortser från sådana betydande olikheter med avseende å kvalifikationerna för maktens utövning, som medfölja högre bildning och ärvda traditioner, och håller sig endast till massan, till den jämnstrukna demokratiska genomsnittshopen, så återstår dock alltid en olikhet, som är så grundad i själva personligheten, att den icke utan ett uppenbart våldförande på densamma kan förbigås, nämligen den olikhet som den *högre åldern* medför. Personligheten är icke ett dött ting; den utvecklas. Individerna i massan äro icke svarvade spelbrickor, den ena oföränderligen lik den andra, uti det kommunala och politiska maktspelet; de utvecklas, de vinna dessa individer vid normala förhållanden i övrigt under levnadens lopp en allt större samlad fond av insikt, erfarenhet och mognad i omdömet inom det område, där de röra sig. Demokratien kan icke undgå att erkänna denna olikhet vid bestämmandet av den första tidpunkten för rösträttens inträde, vare sig denna bestämmes till 21 års eller 24 års ålder. Det kan då icke strida mot demokratiens väsende, om ett ytterligare ökat inflytande medgives t. ex. vid uppnådd 35 års ålder.

Ingenting kan väl vara naturligare och ingenting kan säkerligen i ett demokratiskt ordnat samhälle effektivare säkerställa en »sund och på samma gång lugn» samhällsutveckling — vilken ju alla önska — än om till den röst en var i följd av den allmänna rösträtten äger läggas ytterligare *en tilläggsröst för var och en som uppnått 35 års ålder*.

Jag tror icke, att en sådan anordning — om man vill vara ärlig — skall kunna under några omständigheter uppfattas såsom en orättvisa. Det skall tvärtom, ifall ett sådant ökat inflytande icke tillförsäkras de äldre, erfarnare och mera stadigvarande elementen i samhället, för dessa — vilken klass eller folkgrupp de än tillhöra — kännas såsom en kränkande orättfärdighet, att de yngre, oerfarnare och flyktigare elementen skola kunna, där de talrikare uppträda, rycka till sig all makten och bringa de äldre på knä för sig. Därtill kommer i kommunerna faran för, att, sedan dessa yngre måhända genom en missriktad kommunalpolitik försänkt kommunen i skulder eller andra svårigheter, de själva till följd av sin större rörlighet och lätthet att på annat håll finna sin utkomst undandraga sig följderna av sina åtgöranden genom en utflyttning och sålunda kasta hela bördan på de äldre, som inrättat sig på ett mera

stadigvarande sätt och icke hava så lätt att komma undan. Denna tilläggsröst är ju för övrigt av den beskaffenhet, att den icke tillhör någon särskild klass eller något särskilt parti såsom dess uteslutande företrädare. Den står öppen för alla, så snart de blott nått den ålder, som berättigar till dess utövning. Den tillkommer en var röstberättigad, i mån som han inträder i den fastställda högre åldern på samma sätt som den första rösten tillkommer en var i mån som han inträder i den fastställda lägre rösträttsåldern.

I de rena jordbrukskommunerna på landsbygden är kanske tilläggsrösten för närvarande mindre behöflig, ty de yngre söka sig i stor utsträckning därifrån in till städerna och industriplatserna. Detta förhållande kan ju dock ändras, och då torde tilläggsrösten bliva av värde. Så mycket mera nödvändig är den i städerna samt i de allt talrikare industrikommunerna på landsbygden. Vad en tilläggsröst för högre ålder där betyder framgår av åldersstatistiken rörande de nu röstberättigade. Enligt senast tillgängliga uppgifter utgjorde hela antalet i hemkommunen röstberättigade i städerna 459,000 personer. Därav voro 244,000 eller 53 % över 35 år och 215,000 eller 47 % under 35 år. Då man betänker, att i den förra gruppen funnos ett stort antal åldringar eller svaga och sjukliga personer, som icke eller endast med svårighet kunde utöva sin rösträtt, under det att den andra gruppen omfattar ungt, energiskt folk i ålder 21—35 år, står det utan vidare klart, vilkendera gruppen som efter den allmänna rösträtts införande skulle få övertaget.

I min tanke är det den nuvarande första kammarens plikt att tillse, att det beslut, urtima riksdagen kan komma att fatta rörande den kommunala rösträtten, icke må träda i tillämpning förr än även frågan om första kammarens bildande och sammansättning vunnit definitiv lösning. Rörande detaljerna i övrigt i Kungl. Maj:ts förslag förbehåller jag mig särskild granskningsrätt. Huvudsaken för mig är, att den nya maktfördelningen kommer att byggas på *allmän rösträtt* med det större inflytande för de äldre, erfarnare och mera stadigvarande elementen inom samhället, som kan ernås genom *en tilläggsröst för uppnådd 35 års ålder*.

I enlighet härmed tillåter jag mig värdsamt hemställa,

att riksdagen ville med anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande den kommunala rösträtten för sin del besluta:

1:o) att § 8 mom. b) i förslaget till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kom-

munalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skall er-
hålla följande ändrade lydelse:

§ 8. Rättighet att deltaga i kommunalstämmans
överläggningar och beslut tillkommer man eller kvinna,
som _____

_____ b) är medlem av kommunen, _____

2:o) att § 11 mom. 1 i samma förslag skall givas
följande lydelse:

§ 11 mom. 1. Varje röstberättigad äger en röst.
Därutöver tillkommer den röstberättigade en röst, om
han uppnått trettiofem års ålder; samt

3:o) att motsvarande ändringar måtte göras jäm-
väl i övriga i propositionen framlagda författnings-
förslag.

Stockholm den 25 november 1918.

K. J. Ekman.
Jönköping.
